

De Stemming in Nederland aan de vooravond van het verkiezingsjaar 2017

Bij deze speciale aflevering op Nieuwjaarsdag 2017 gaan we wat dieper in op het oordeel van de kiezers over een aantal zaken de wereld en hun leven betreffende en hun politieke voorkeur. Allereerst de relatie tussen het oordeel over de ontwikkeling van de eigen financiële situatie in 2016. Bijna een derde geeft aan dat die verbeterd is, ruim een derde dat die verslechterd is en de overige 40% dat deze hetzelfde iets gebleven.

Er blijkt een sterke relatie te zijn tussen het oordeel over de ontwikkeling van die eigen financiële situatie gedurende 2016 en de partij die men kiest. Dat is vooral goed te zien bij de optellingen onder de tabel. Degenen die zeggen dat hun situatie duidelijke verbeterd is stemmen voor 15% PVV, SP en 50PLUS. Degenen die vinden dat hun financiële situatie duidelijk verslechterd is doen dat voor 64%. De scores zijn vrijwel omgekeerd voor VVD+GroenLinks+D66+PvdA (resp. 62% en 16%). Bij de groepen die zeggen dat het iets verbeterd of iets verslechterd is zien we hetzelfde patroon met iets minder scherpe tegenstellingen (20% tegen 58% en 54% tegen 23%).

Belangrijk is te beseffen dat dit het eigen oordeel is van de kiezers over hun financiële situatie in 2016, maar dat hoeft niet de feitelijke te zijn. Het is de perceptie van de eigen situatie. Er is een sterke wisselwerking is tussen de partij van voorkeur en dat eigen oordeel. Ook hier zien we geïllustreerd hoe groot de cesuur is tussen de kiezers van PVV, SP en 50PLUS en de overige kiezers.

Huidige stemvoorkeur naar eigen oordeel over ontwikkeling eigen financiële situatie in 2016

<i>In percentages</i>	Allen	Duidelijk verbeterd	Iets verbeterd	Hetzelfde	Iets verslechterd	Duidelijk verslechterd
PVV	23%	14%	14%	22%	29%	43%
VVD	15%	27%	24%	16%	6%	4%
CDA	9%	7%	9%	9%	9%	9%
GrLnks	9%	9%	9%	10%	8%	6%
D66	9%	15%	14%	9%	6%	5%
SP	7%	1%	5%	6%	14%	7%
50Plus	7%	0%	1%	7%	11%	12%
PvdA	7%	13%	11%	7%	3%	1%
Andere partijen	14%	14%	13%	14%	14%	13%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PVV+SP+50PLUS	37%	15%	20%	35%	54%	62%
VVD+D66+PvdA+GroenLinks	40%	64%	58%	42%	23%	16%

1 - zie volgende pagina

We hebben de kiezers ook gevraagd om een oordeel te geven over een aantal ontwikkelingen in 2016: die in de wereld, in Europa, in Nederland, in de eigen woonplaats en in het eigen leven. De ontwikkelingen in het eigen leven scoren dan een 6.8, in de eigen woonplaats een 6.2, in Nederland een 5.2 en in de wereld en in Europa rond de 4.5.

Ook hier zien we de kiezers van PVV, SP en 50PLUS over de hele linie lager te scoren dan die van de overige partijen. Ten aanzien van de wereld zijn de verschillen gemiddeld klein (rond 0,5), ten aanzien van Europa en de eigen woonplaats ruim 1.0, waarbij de kiezers van de PVV het laagst scoren. Ten aanzien van de ontwikkelingen in Nederland zijn de verschillen rond de 2.0 (met wederom de laagste scores voor de PVV-kiezers). Ten aanzien van het eigen leven zijn de verschillen rond de 1.5.

Oordeel over jaar 2016

<i>rapportcijfer (1-10)</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
De wereldwijde ontwikkelingen	4.6	4.5	5.0	5.1	4.8	4.9	4.2	4.3	4.6
De ontwikkelingen in Europa	4.5	3.7	5.1	5.2	5.1	5.1	4.2	4.8	4.3
De ontwikkelingen in Nederland	5.2	3.9	6.7	6.0	6.3	6.4	4.3	5.7	4.9
De ontwikkelingen in mijn woonplaats	6.1	5.3	6.6	6.8	7.1	6.8	5.6	6.6	6.0
De ontwikkelingen in mijn eigen leven	6.8	6.0	7.3	7.3	7.6	7.2	5.9	7.1	6.2

Bezien we dezelfde tabel voor de verwachtingen over het jaar 2017 dan zien we bij de totaalscores vrijwel geen verschillen met de beoordeling over 2016. Per partij is het grootste verschil bij het oordeel over de ontwikkelingen in Nederland. Dan scoren de PVV-kiezers bijna 1.0 hoger dan ten aanzien van hun beoordeling over 2016, terwijl de VVD-kiezers daar gemiddeld 0.5 lager scoren. De SP kiezers scoren ten aanzien van alle verwachtingen, behalve het eigen leven, lager dan het oordeel over 2016.

Verwachtingen voor het jaar 2017

<i>rapportcijfer (1-10)</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
De wereldwijde ontwikkelingen	4.5	4.4	4.9	5.0	4.7	4.8	3.8	4.3	4.3
De ontwikkelingen in Europa	4.4	3.8	5.2	5.1	5.3	5.3	3.9	4.8	4.1
De ontwikkelingen in Nederland	5.2	4.7	6.2	5.9	6.0	6.1	4.1	5.3	4.9
De ontwikkelingen in mijn woonplaats	6.1	5.3	6.6	6.7	6.9	6.7	5.5	6.5	5.8
De ontwikkelingen in mijn eigen leven	6.9	6.2	7.6	7.1	7.7	7.4	6.0	7.3	6.1

¹ - zie volgende pagina

Interessant is te zien wat zich bij de kiezers van de PvdA heeft afgespeeld. Met name dan de uitsplitsing tussen de groep PvdA-kiezers uit 2012 die nu nog steeds PvdA stemmen en de groep die nu een andere partij kiest.

Over de hele linie scoren degenen die PvdA zijn blijven stemmen duidelijk hoger dan die dat niet meer doen. Het grootste verschil zien we bij het oordeel over de ontwikkelingen in Nederland (bijna 1.5).

Oordeel over jaar 2016

<i>rapportcijfer (1-10)</i>	Stemde PvdA 2012	stemt nu PvdA	Stemt niet meer PvdA
De wereldwijde ontwikkelingen	4.5	4.9	4.4
De ontwikkelingen in Europa	4.6	5.1	4.4
De ontwikkelingen in Nederland	5.3	6.4	5.0
De ontwikkelingen in mijn woonplaats	6.2	6.8	6.0
De ontwikkelingen in mijn eigen leven	6.6	7.2	6.4

Verwachtingen voor het jaar 2017

<i>rapportcijfer (1-10)</i>	Stemde PvdA 2012	stemt nu PvdA	Stemt niet meer PvdA
De wereldwijde ontwikkelingen	4.3	4.8	4.2
De ontwikkelingen in Europa	4.6	5.3	4.3
De ontwikkelingen in Nederland	5.1	6.1	4.9
De ontwikkelingen in mijn woonplaats	6.1	6.7	5.9
De ontwikkelingen in mijn eigen leven	6.8	7.4	6.6